Kristuksen kirkastuminen

6.8.

Sisällys

6.8. Kristuksen kirkastuminen 3
Kirkastuminen = jumaloituminen 7
Viinirypäleiden ja uutishedelmien siunaus 9
Viinirypäleiden siunaaminen metamorfoosin vertauskuvana 9
Uutishedelmien siunaus 10
Uutishedelmäuhri 11
Maatalouden vuodenkierron pyhittäminen 13
Uhrilahja 15
Kirkkoviini 16
Vinkit juhlan viettoon kotona 17
Ortoboxi-tehtäviä 18
Pyhittäjä Irene Khrysobalantolainen ja omenien siunaus 19
Rukoushetki kouluvuoden alkaessa 20

6.8. Kristuksen kirkastuminen

Esijuhla 5.8. (1 pv)

Juhla aika 6.–13.8. (8 pv)

- Juhlapäivä 6.8.
- Jälkijuhla 7.–13.8. (7 pv)
- Päätösjuhla, *apodosis*, 13.8.

Kristuksen kirkastumisen juhla on keskimmäinen kolmesta Vapahtajan juhlasta eli Spuassusta. Spuassut kehystävät 15.8. juhlittavaa Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen juhlaa. Ensimmäinen näistä kolmesta on 1.8. juhlittava Hunajaspuassa tai Makovei, eli Ristin esiintuomisen juhla. Kolmas on Pähkinä- tai Viljaspuassa, joka juhlitaan Uspenien jälkijuhlana 16.8.

Kuva: Pixabay/ Ralphs_Fotos

Karjalan kielellä juhlan nimestä on eri versioita:

- Omenaspuassa
- Omena-Spass
- Spuassanpäivy

Kreikaksi Kristuksen kirkastumisen juhlan nimi on Metamorfoosi (Μεταμόρφωση) eli muodonmuutos.

Latinaksi muodonmuutos on *transfiguratio*. Tätä nimeä käytetään myös.

Kansankielisesti Kristuksen kirkastumista on kutsuttu nimellä ”Pieni Epifania”, koska kertomuksessa ilmestyy Isän ääni. ”Suuri Epifania” on Kristuksen kasteen juhla, jossa ilmestyy Pyhä Kolminaisuus. (Ks. 6.1.)

Kuva: Pixabay/ dimitrisvetsikas1969

Kristuksen vierellä ovat Mooses ja Elia, jotka edustavat Vanhan testamentin lakia ja profeettoja. Kristus on Uusi Liitto, lain ja profeettojen täyttymys.

Oi Kristus Jumala, Sinä kirkastuit vuorella
ja osoitit kunniasi opetuslapsillesi
heidän kykyjensä mukaan.
Valaiskoon Jumalansynnyttäjän rukouksien tähden
meitäkin, syntisiä, ikuinen valkeutesi
Kunnia olkoon Sinulle,
Valkeudenantaja.
(Tropari, 7. säv.)

Juhlan tropari ja kontakki

Juhlasta

Kristuksen kirkastuminen sijoitetaan Taaborin vuorelle, joka sijaitsi Galileassa, lähellä Nasaretia. Kristus kiipesi vuorelle Pietarin, Jaakobin ja Johanneksen kanssa. Heidän edessään hän sai kirkastuneen muodon, ja samalla ilmestyivät myös profeetat Elia ja Mooses.

Kristuksen kirkastuminen on kreikaksi metamorfosis, mikä tarkoittaa muodonmuutosta. Se viittaa kirkastuneeseen hahmoon, jonka opetuslapset näkivät Kristuksen ottavan. Kirkastuessaan Kristus paljasti opetuslapsille jumaluutensa. Mooses ja Elia edustavat Vanhan testamentin lakia ja profeettoja, ja Kristus on heidän keskellään, sillä Hän on sekä lain että profetioiden täyttymys. Kristus itse sanoi: ”Älkää luulko, että minä olen tullut lakia tai profeettoja kumoamaan. En minä ole tullut kumoamaan, vaan toteuttamaan.” (Matt. 5:17)

Kuva: Pexels

Kristuksen kirkastumisen liturginen väri on valkoinen.

Juhlan tekstit
Parimiat: 2. Moos. 24:12–18; 2. Moos. 33:11–23, 34:3–6, 8; 1. Kun. 19:3–9, 11–13, 15–16
Aamupalveluksen evankeliumi: Luuk. 9:28–36
Liturgian epistola: 2. Piet. 1:10–19
Liturgian evankeliumi: Matt.17:1–9

Kirkastuminen = jumaloituminen

Kristuksen kirkastuminen, muodonmuutos, kuvaa ihmisen tehtävää maailmassa: ihmisen tulee kantaa langennut ihmisluonto ja koko langennut luomakunta uhrina Jumalan eteen siunaten, pyhittäen ja samalla kirkastaen sen aidon ja alkuperäisen luonnon. Näin Kirkon ja jokaisen kristityn elämä on metamorfoosia, pyhittämistä ja pyhittymistä.

Ihmisluonnon pyhittymistä kuvataan kreikan kielen sanalla theosis
(θεωσις, suom. jumaloituminen tai jumalallistuminen).

Kristuksen kirkastumisen yhteys ristiin ja ylösnousemukseen

Kirkon perimätiedon mukaan Kristuksen kirkastuminen tapahtui 40 päivää ennen ristinkuolemaa. Tästä syystä sitä on alun perin vietetty kevättalvella. Keskiajalla juhla siirrettiin elokuulle. Se haluttiin siirtää pois suuren paaston ajalta, mutta kuitenkin edelleen linkittää se Kristuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Tästä syystä juhla sijoitettiin 40 päivää ennen Ristin ylentämisen juhlaa (14.9.) Näin nämä kaksi suurta juhlaa kytkettiin täydentämään toisiaan. Ne toimivat myös linkkinä kirkkovuoden kesä- ja syyskausien välillä.

Lue aiheesta

Kristuksen kirkastuminen kutsuu jokaista kristittyä osalliseksi kuolemattomasta valosta — Helsingin ortodoksinen seurakunta (hos.fi)

Herramme Jeesuksen Kristuksen kirkastuminen – Ortodoksi.net

Kristuksen kirkastuminen – Jumalallisen valon juhla – Ortodoksi.net

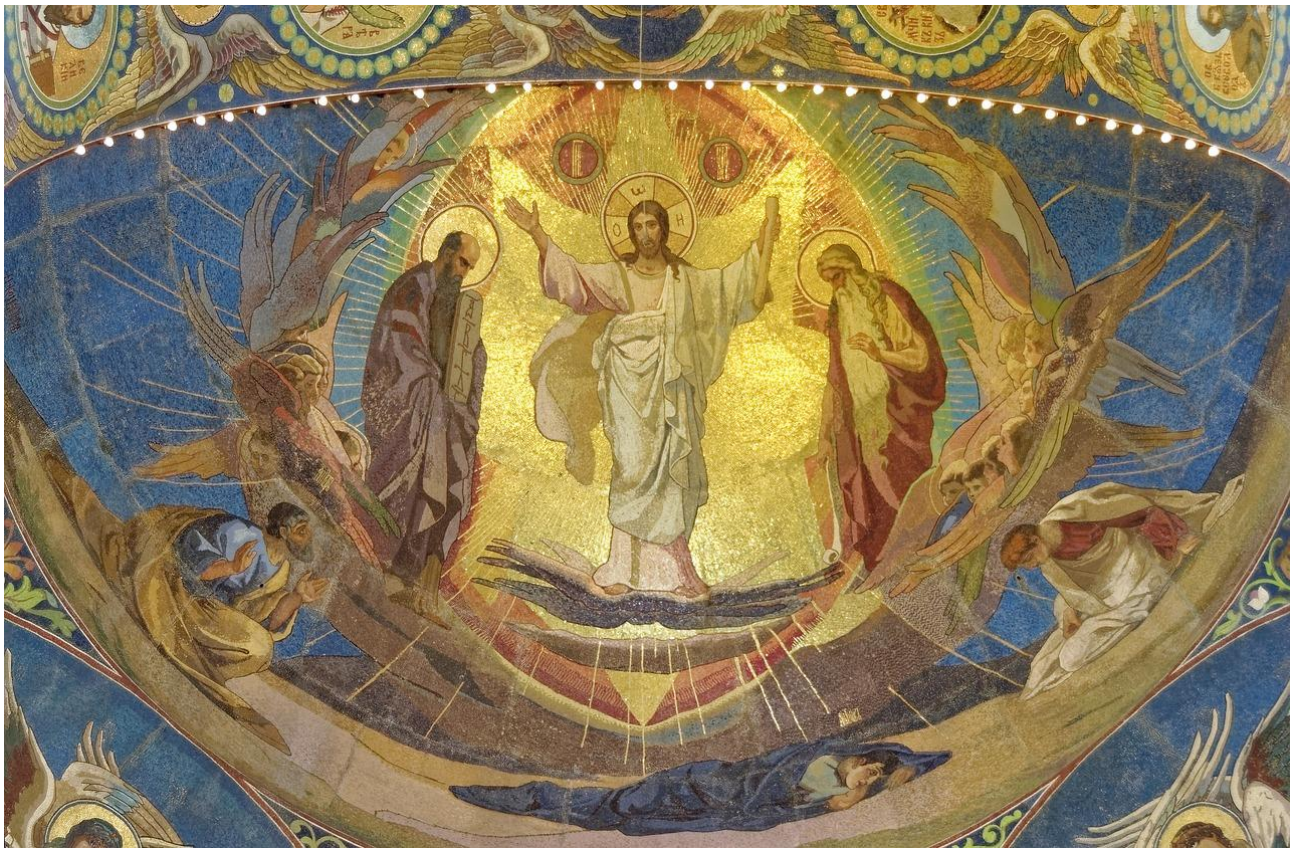
Jumalallistuminen (theosis) kristillisessä teologiassa vs. antiikin metamorfoosi – Tsasounan suunnalta

Kristuksen kirkastumisen juhla – Tsasounan suunnalta

Jumalallistuminen – Ortodoksi.net

Kilvoitus – Ortodoksi.net

Isä Rauno Pietarinen: Kirkastusjuhla

Kuva: Pixabay/ Makalu

Vuorelle kiipeäminen kuvaa askeesia ja Jumalan kohtaamista. Jumaloituminen voidaan saavuttaa vain askeesilla eli itsekieltäymyksellä.

Metamorfoosin merkitys on koko olemassaolomme kannalta oleellinen: ihmisen elämän tulisi olla eräänlainen metamorfoosi, muodonmuutos. Kirkon koko elämä tähtää luodun maailman kirkastamiseen. Samoin tulisi ihmisen kaiken elämän tähdätä ihmisluonnon ja koko luomakunnan kirkastamiseen. Ihminen on luotu ylistämään, kiittämään ja palvelemaan Jumalaa. Muodonmuutos tällaiseen kirkastettuun olemukseen tapahtuu Kirkon yhteydessä, rukouksen, paaston, hyvien tekojen ja sakramenttien kautta.

Kristuksen kirkastumisen juhla on Jumalansynnyttäjän paaston aikana.
Paastoa vietetään 1.–14.8.

Juhlapäivänä noudatetaan kevyttä paastoa
eli paastosäännöt sallivat kalan, öljyn ja viinin.

Viinirypäleiden ja uutishedelmien siunaus

Kristuksen kirkastumisen juhlana siunataan ortodoksisissa kirkoissa ympäri maailmaa viinirypäleitä ja uutishedelmiä.

Viinirypäleiden siunaaminen metamorfoosin vertauskuvana

Viinirypäleiden siunaaminen Kristuksen kirkastumisen juhlana ei liity ainoastaan sadon kypsymiseen ja ensihedelmäuhriin. Viinirypäle on Kristuksen kirkastumisen vertauskuva, sillä rypäleet käyvät kirkon liturgisessa elämässä läpi metamorfoosin: rypäleistä valmistetaan ehtoollisviini, joka liturgiassa pyhitetään Kristuksen vereksi.

Viinipuu on, kuten leipäkin, Kristuksen vertauskuva. Kristus itse vertasi itseään viinipuuhun: Minä olen viinipuu, te olette oksat. Se, joka pysyy minussa ja jossa minä pysyn, tuottaa paljon hedelmää. Ilman minua te ette saa aikaan mitään. (Joh. 15:5)

Kuva: Oksana Pasakas St Andrew Memorial Church-Ukrainian Orthodox Church of the USA in Somerset, NJ. (Julkaistu luvalla.)

Uutishedelmien siunaus

Slaavilaisessa perinteessä toimitetaan ns. uutishedelmien siunaus. Välimeren perinteessä kyseessä on viinirypälesadon ensimmäisten hedelmien siunaaminen. Koska viinirypäleet eivät kasva kaikissa ilmastoissa, pohjoisemmassa siunataan rypäleiden sijaan omenoita ja muita uuden sadon ensihedelmiä.

Uutishedelmäuhri

Uutishedelmäuhri on vanha perinne paitsi juutalaisuudessa (2. Moos. 23:19, 3. Moos. 19:24), myös antiikin Kreikassa ja Roomassa. Vanhassa kristillisessä perinteessä kaikki uusi sato tuotiin kiitosuhrina kirkkoon siunattavaksi: rypäleet, vilja, öljy, hunaja ja mehiläisvaha. Mitä ei käytetty kirkossa, jaettiin vähäosaisille. Viinirypäleiden kypsyminen on erityisen tärkeä aika vuoden kierrossa, sillä rypäleistä valmistetaan ehtoollisessakin käytettävä kirkkoviini.

Rypäleiden kysymisen aika riippuu paikallisesta ilmastosta ja muista olosuhteista. Tästä syystä on luonnollista, että eri alueilla rypäleiden siunaaminen on historiallisesti ajoittunut eri juhliin. Tavallisimmin se liitetään Kristuksen kirkastumisen juhlaan (6.8.) mutta myös Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen juhlaan (15.8.) Ranskan viininviljelyalueilla katolinen kirkko siunaa viinirypäleet Jumalanäidin syntymän juhlana (8.9.) Onpa rypäleitä joskus siunattu niinkin myöhään kuin Ristin ylentämisen juhlana (14.9.)

Kirkon elämässä on muodostunut perinteeksi, ettei uuteen satoon kosketa ennen papin aamenta. Tämä koskee erityisesti elokuussa vietettäviä Spuassan juhlia: hunajaa ei saa syödä ennen sen siunaamista Hunajaspuassana 1.8., uusia omenia ei syödä ennen Omenaspuassaa eikä pähkinöillä herkutella ennen Pähkinäspuassaa 16.8.

> Luostarisäännöissä rypäleiden syöminen ennen niiden siunaamista juhlapäivänä on kielletty. Joka kiellosta huolimatta syö rypäleitä ennen niiden siunaamista, pidättäytyy katumusharjoituksena syömästä niitä koko elokuun ajan.

Kansan parissa uutishedelmäuhrit liitettiin vainajienmuisteluun. Paastoamalla makeista herkuista ennen niiden siunaamista varmistettiin, että myös edesmenneet rakkaat saisivat nauttia uutishedelmäuhreja taivaan valtakunnassa. Koska almut kuuluvat oleellisesti vainajienmuisteluun, oli omenien jakaminen köyhille ja vähäosaisille keskeinen osa omenaspuassan viettoa: omenaspuassana ei kukaan saanut jäädä omenatta.

Uutishedelmäuhrin jakaminen liittyy epäilemättä myös juutalaiskristilliseen uhraamisperinteeseen, sillä Jumalalle kannettu uhri on tarkettu jaettavaksi. Nykyään ihmiset usein tuovat omat uutishedelmänsä siunattavaksi ja vievät ne kotiinsa, mutta alun perin uhrilahjat jaettiin kirkkokansalle ja köyhille.

Kuva: Pixabay

Rukous uutishedelmien lahjaa tuotaessa:

Valtias Herra, meidän Jumalamme, joka olet käskenyt jokaisen tuoda Sinulle uhrinaan Sinun omaasi Sinun omastasi, ja annat vastalahjaksi iankaikkista hyvääsi; Sinä, joka suopeasti vastaanotit leskeltä hänen voimiensa mukaisen uhrin, ota nytkin vastaan palvelijasi (nimi) esiin kantama lahja ja katso se arvolliseksi katoamattomaan aarteistoosi. Ja anna hänen ja hänen omiensa runsaasti nauttia myös ajallista hyvää. Sillä Siunattu on nimesi ja ylistetty valtakuntasi aluttoman Isäsi ja kaikki pyhän Henkesi kanssa, nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Rukous vuoden hedelmiä siunatessa kirkastusjuhlassa:

Herra, siunaa nämä uudet hedelmät, joiden olet sallinut kypsyä suotuisassa ilmassa, virvoittavassa sateessa ja tyynessä säässä, jotta ne tulisivat meille niitä nauttiessamme iloksi ja lahjan tuojille syntien sovitukseksi Kristuksesi pyhitetyn ja pyhän ruumiin ja veren kautta. Hänen ja kaikki pyhän, hyvän ja eläväksitekevän Henkesi kanssa olet Sinä kiitetty nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Maatalouden vuodenkierron pyhittäminen

Maanviljelyyn liittyvät tärkeät toimet (kyntö, istutus ja kylvö, puinti ja erityisesti sadonkorjuu) on aina liitetty kirkollisiin juhliin. Kirkkovuosi hengitti samaan rytmiin maatalouskulttuurin vuodenkierron kanssa. Slaavilaisessa perinteessä kylvöt ja pellot siunattiin keskijuhlana tai Kevät-Miikkulana (9.5.) Elokuussa vietettävät Spuassat taas liitettiin sadonkorjuuseen. Spuassan-juhlilla oli tärkeä aikaa pyhittävä merkitys ja niitä viettämällä kiitettiin maan hedelmistä ja pyhitettiin elonkorjuu. (Suomalaisessa kulttuurissa kekrillä oli aikanaan vastaava merkitys sadonkorjuujuhlana, joskin kekriä vietettiin sadonkorjuun päätyttyä, loppusyksystä.)

Kuva: Pyhän Nikolaoksen kirkko, Fairfield, Sydney, Australia (Kuvan otti seurakuntalainen, julkaistu luvalla.)

Vanhassa kristillisessä perinteessä ainakin seuraavina juhlina siunataan sadonkorjuuta:

- Neitseen Marian syntymän juhlana (8.9.) Ranskassa siunataan rypälesato. Intiassa siunataan maissi, riisi ja sokeriruoko.
- Neitseen Marian temppeliinkäynnin juhlana (21.11.) Kreikassa siunataan palot ja jyvät.
- Italiassa ensimmäiset rypäleet, pavut ja muut uutishedelmät siunataan jo helatorstaina.
- Itä-Euroopassa Ristin esiintuomisen juhlana (1.8.) siunataan hunaja ja unikonsiemenet.
- Kristuksen kirkastumisen juhlana siunataan etelässä viinirypäleet, pohjoisessa omenat ja uutishedelmät.
- Jumalansynnyttäjän kuolonuneen nukkumisen juhlana siunataan yrttejä ja niiden siemeniä, sekä paikoin viinirypäleitä.
- Itä-Euroopassa siunataan 16.8. uutisvilja ja pähkinasato.

Ihminen on riippuvainen maasta. Siksi jumalanpalveluksissa rukoillaan runsaita maan hedelmiä.

Uhrilahja

Kirkon tarpeista huolehtiminen kuuluu kristilliseen kulttuuriin. Kirkkoon ei koskaan tultu tyhjin käsin. Uhrilahjaksi tuotiin prosforaa, öljyä, vehnää, viiniä, kolivaa, ruokaa, rahaa, ynnä muuta. Myös kirkon kaunistukseksi tuodut kukat, käspaikat ja muut koristeet ovat uhrilahjoja.

Uhrilahja on myös votiivi, eli esirukouspyyntö tai kiitos rukousvastauksesta. Se on lahja paitsi Jumalalle, myös edesmenneille ja vähäosaisille.

Kirkkoleipä on kreikaksi prosfora, arabiaksi qurban. Se tarkoittaa uhrilahjaa.
Kirkkokansan tuomista prosfora-leivistä yksi valittiin Karitsaksi.
Loput siunattiin ja jaettiin antidorana.

Viinimarjat ovat pohjoisen viinirypäleitä. Viinimarjapensaan oksilla voi koristella kirkon ja kodin.

Kirkkoviini

Viinirypäleillä ja viinillä on merkittävä rooli kirkon elämässä, ovathan ehtoollislahjatkin leipä ja viini. Valamon luostarissa toimiva viinitila tuottaa paitsi Suomessa käytettävän kirkkoviinin, myös muita alkoholijuomia. Tutustu viinitilaan ja sen toimintaan, sekä ehtoollisessa käytettävään kirkkoviiniin.

Valamon Viiniherman – Wikipedia

Viinitila | Valamon luostari

Valamo Beverages | Heavenly Spirits from Valamo

Hermannin Viinitila - Etusivu

Kirkkoviini – Ortodoksi.net

Valamon Viini-Herman (youtube.com)

Kuva: Ortoboxi/ Kirsi Vuomajoki

Kirkkoviiniä käytetään ehtoollisessa. Sen lisäksi sitä tarjotaan usein jälkiviininä.

Vinkit juhlan viettoon kotona

Vie puutarhan ensimmäiset hedelmät, marjat, kasvikset tai yrtit juhlaliturgiaan siunattavaksi. Jos kotona ei kasva mitään, käy kaupan kautta.

Koristele kotialttari viinimarjoilla ja viinimarjanoksilla, omenilla ja muilla uutishedelmillä. Tänä päivänä suurin osa poimii hedelmänsä kaupasta ja ne kelpaavat aivan yhtä hyvin. Uuden sadon voi vihmoa pyhitetyllä vedellä ja lukea uutishedelmien siunaamiseen liittyvät rukoukset.

Maan hedelmistä kiittämiseen kuuluu myös niiden jakaminen. Paljostaan voi jakaa esim. Filantropian kautta. Erityisesti pyhäpäivänä ansiotyötä tekevän olisi hyvä antaa osa päivän ansiotuloista almuina, jos talous sallii.

Toivon lahja – Filantropia ry

Kirkkovuosi on kokonaisuus, ei pelkästään kokoelma sattumanvaraisesti peräjälkeen sijoiteltuja tapahtumia. Juhlat ovat dynaamisesti toisiinsa kytketty. Niiden merkitys avautuu usein parhaiten suhteessa muuhun kirkkovuoteen. Kristuksen kirkastumisen juhlan voi kotona linkittää ristin ylentämisen juhlaan (ks. 14.9.) asettamalla kotialttarille jonkin koristeen (esim. viinimarjanoksan), jonka polttaa 40 päivän kuluttua, ristin ylentämisen juhlana.

Viinimarjat ovat ”pohjoisen viinirypäleitä”. Istuttaisitko omaan pihaan viinimarjapensaan?

Viinimarjapensaan istutus-, leikkaus- ja hoito – katso vinkit! - Kotiliesi.fi

Nauti juhla-ateria. Paastosäännöt sallivat kalan, öljyn ja viinin.

Viinimarjat ovat pohjoisen kansan viinirypäle. Viinimarjoista voi leipoa monenlaista hyvää, minkä lisäksi niistä voi tehdä kotona mehua ja viiniä, aivan kuten viinirypäleistäkin.

Punainen viinimarjakiisseli - Resepti

Karjalaisittain Kristuksen kirkastumeinen on Omenaspuassa ja silloin nautitaan ensimmäiset omenat. Vegaaninen omenapiirakka on ihan ehdoton paastonajan juhlaherkku.

Halva-omenagalette | Chocochili

Ortoboxi-tehtäviä

Ratkaise salakirjoitus Kristuksen kirkastumisen juhlasta

Täydennä Kristuksen kirkastumisen juhlan tropari

Crossword

Ortoboxi.fi - Palapeli

Pyhittäjä Irene Khrysobalantolainen ja omenien siunaus

Kreikassa siunataan omenia heinäkuun 28. päivä, kun juhlitaan pyhittäjä Irene Khrysobalantolaisen muistoa. Pyhittäjä Irene oli luostarin igumenia, jonka elämään liitetään lukuisia ihmeitä. Eräs näistä liittyi omeniin:

Kerran luostarin portille saapui Patmokselta merimies, joka antoi pyhälle Irenelle kolme herkullista omenaa sanoen, että pyhä apostoli Johannes oli pyytänyt tuomaan ne hänelle. Ensimmäisen omenan voimalla Irene eli 40 päivää, ja paaston lopussa hänen suustaan huokui ihanaa tuoksua. Toisen omenan hän jakoi sisaristolle suurena torstaina. Kolmatta hän säilytti pyhänä lahjana, paratiisin katoamattomien siunausten merkkinä ja takeena. (Lähde: Ort.fi)

[Pyhittäjä Irene Khrysobalantolainen - Suomen ortodoksinen kirkko]

Pyhittäjä Irene Khrysobalantolainen kuvataan ikonissa kolmen omenan, sekä maahankumartuneen sypressin kanssa. Omenat hän sai pyhältä apostoli Johannekselta, ihmeen kautta. Sypressit taas kumarsivat hänen edessään, kun hän rukoili.

Kreikassa siunataan omenia pyhittäjä Irenen päivänä, 28.7.

Kirkastumisen juhlana taas siunataan viinirypäleitä.

Kuva: Pixabay/ dmitrisvetsikas1969

Rukoushetki kouluvuoden alkaessa

Kouluissa uusi lukuvuosi pyörähtää käyntiin elokuun alussa.

Kuunnelkaa ja katselkaa rukoushetki kouluvuoden alkaessa.

Kuva: Pixabay/ Yuliia_Pat

Vihkosen on tehnyt Maura Ihatsu.

Kreditoimattomat kuvat Maura Ihatsu

Kannen kuva: Essi Liesma